

ENSOMHETSBEKJEMPELSE
OG SOSIAL INKLUDERING

2015

INNHold

- 03 Humanitære behov
Røde Kors som humanitær aktør
- 04 Frivillighet
Kvalitetssikring
- 05 Besøktjenesten
- 07 Nettverksarbeid
- 10 Visitortjenesten
- 12 Vitnestøtte

RØDE KORS-PRINSIPPENE

HUMANITET

Røde Kors er grunnlagt ut fra ønsket om upartisk å bringe hjelp til de sårede på slagmarken. Både i sitt internasjonale og nasjonale arbeid streber Røde Kors etter å forebygge og lindre menneskelig lidelse. Organisasjonens formål er å beskytte liv og helse og sikre respekt for enkeltmennesket. Røde Kors arbeider for å fremme gjensidig forståelse, vennskap, samarbeid og varig fred mellom alle folk.

UPARTISKHET

Røde Kors yter hjelp uten hensyn til nasjonalitet, rase, trosbekjennelse, samfunnsklasse eller politisk overbevisning. Røde Kors streber utelukkende etter å lindre nød og komme hurtig til hjelp der nøden er størst.

NØYTRALITET

For å kunne bevare alles tillit skal Røde Kors ved konflikter ikke ta parti eller på noe tidspunkt la seg engasjere i uoverensstemmelser av politisk, rasemessig, religiøs eller ideologisk karakter.

UAVHENGIGHET

Røde Kors er uavhengig. Selv om det nasjonale Røde Kors skal bistå myndighetene under krig og i nødsituasjoner og er underlagt landets lover, må Røde Kors alltid opprettholde sin selvstendighet for til enhver tid å kunne handle i overensstemmelse med Røde Kors-prinsippene.

FRIVILLIGHET

Røde Kors er en humanitær hjelpeorganisasjon basert på frivillig medlemskap og er ikke på noen måte tilskyndet av ønske om økonomiske fordeler.

ENHET

I hvert land kan det bare være én Røde Kors-organisasjon. Den må være åpen for alle og utføre sin humanitære virksomhet over hele landet.

UNIVERSALITET

Røde Kors er en verdensomspennende bevegelse hvor de nasjonale Røde Kors-foreningene har samme status og deler samme ansvar og plikt til å hjelpe hverandre.

*Vedtatt på den 20. internasjonale
Røde Kors-konferansen i Wien i 1965.*

Aktivitetsrapporten 2015 er utarbeidet av
Nasjonal avdeling for omsorgsfag.

Grafisk utforming: Bring Dialog

Utgitt: 2016

Alt innhold er utarbeidet for Røde Kors.
Copyright © 2016 Røde Kors i Norge.

Det er ikke tillatt å kopiere, lagre, overføre, vise eller fremføre offentlig, bearbeide eller på noen måte endre innholdet i dette materialet uten forhåndssamtykke fra Røde Kors.

Kontaktinformasjon

Ulf Rikter-Svendsen, seksjonsleder for sosial inkludering og mangfold i Røde Kors
ulf.svendsen@redcross.no

Humanitære behov

Mange mennesker har av ulike årsaker vansker med å ha nettverk og tilstrekkelig gode sosiale relasjoner. Om lag halvparten av den norske befolkning forventes å bli rammet av psykiske plager eller lidelser i løpet av sitt liv, oftest angst eller depresjon. Det er også slik at rus og kriminalitet gjør at mange havner utenfor sosiale fellesskap. Mangel på nettverk og fellesskap kan føre til ensomhet og isolasjon. I ytterste konsekvens innebærer det tap av helse og velvære.

Å bli anerkjent av andre som et verdifullt medlem er viktig for oss alle. Fravær av anerkjennelse kan berøve oss trygghet og nærhet. Vi kan miste troen på oss selv og få mindre styrke til å håndtere livene våre.

I sårbare situasjoner i livet kan vi ha ekstra behov for støtte av medmennesker rundt oss. Til tross for at vi i Norge har et godt utbygd velferdssamfunn, faller mennesker utenfor fellesskapet og ender opp med levekår som ikke er akseptable. Forskning viser at ensomhet er en tilstand som kan ramme i alle faser av livet, men at unge og gamle er særlig utsatte. Blant voksne er ensomheten størst blant de eldre, og risikoen øker med alderen. Fire av 10 aleneboende eldre sier at de savner sosial kontakt. Blant unge oppgir én av tre at de føler seg ensomme ofte eller av og til.

Røde Kors som humanitær aktør

Illustrasjonsbilde. Foto: Paal Audestad.

Røde Kors vil være til stede for mennesker som har behov for omsorg og sosial kontakt ved å tilby åpne møteplasser og kontakt én-til-én og i nettverk. Røde Kors i Norge er en humanitær aktør som skal avdekke, hindre og lindre nød og lidelse. Organisasjonen skal beskytte verdighet og helse og jobbe for økt sosial inkludering. Røde Kors er anerkjent av norske myndigheter som støtteaktør i fredstid. Vi samarbeider

med norske myndigheter om å utføre et mangfold av humanitære aktiviteter på omsorgsfeltet. Røde Kors sin uavhengige, nøytrale og frivillige rolle gjør det mulig å hjelpe sårbare grupper som myndighetene ellers ikke når frem til.

Røde Kors har vedtatt en strategi for økt mangfold, og har utarbeidet en veileder som skal bidra til at alle ledd i organisasjonen arbeider for økt mangfold. Her defineres mangfold som et vidt begrep som inkluderer alder, kjønn, etnisitet og funksjonsnivå. Røde Kors ønsker å bygge organisasjonen rundt et mangfold som gjenspeiler sammensetningen i befolkningen for øvrig. Det er derfor en målsetting at alle omsorgsaktiviteter gjenspeiler nettopp dette mangfoldet. Gjennom økt mangfold blir også aktivitetene bedre. Vi har utviklet rekrutteringsbrosjyrer for hvordan Røde Kors lokalt kan rekruttere til økt mangfold ved å samarbeide med minoritetsorganisasjoner, og ved å ta direkte kontakt med enkeltpersoner for å bruke deres ressurser i Røde Kors-aktiviteter. Det er også utarbeidet et eget tre-timers kurs om mangfoldsarbeid i organisasjonen. Mangfoldsperspektivet er innbakt i alle kurs på frivillighets- og tillitsvalgtstiden.

Frivillighet

I våre aktiviteter er nettopp de frivilliges oppgave å være et medmenneske som gir et positivt tilskudd i deltakerens liv, uten å overta ansvaret for hans eller hennes livskvalitet, eller å bli hovedperson i deltakerens liv. Det er klare retningslinjer for hvordan frivillige og deltakere skal forholde seg til hverandre. I henhold til Røde Kors-prinsippene er det viktig med et likeverdig forhold mellom deltaker og frivillig. Den frivillige er et medmenneske og støttespiller for et annet menneske. Deltakeren ansvarliggjøres i aktivitetene som han eller hun er med på. Dette bidrar til å sikre god brukermedvirkning. Slik blir det lagt vekt på deltakernes egne ressurser og muligheter til å oppleve mestring.

Røde Kors-frivillige passer på under utendørskonsert.

Kvalitetssikring

Alle som melder seg som frivillige i Røde Kors blir møtt av en ansatt tilrettelegger eller en frivillig leder for aktiviteten hvor den frivillige får anledning til å fortelle litt om seg selv og sin motivasjon for å bli frivillig. Frivillige innenfor sosial inkludering skal:

- gjennomføre intervju og obligatorisk opplæring
- undertegne og overholde etikk- og taushets-erklæring
- ha fylt 18 år for aktiviteter på rus- og psykisk helsefeltet, 25 år for kriminalomsorgsfeltet

Røde Kors tilbyr alle sine frivillige opplæring:

- Introduksjon til Røde Kors
- Grunnkurs i førstehjelp
- Grunnkurs i psykososial førstehjelp
- Temakurs for aktiviteter

Vi hjelper der behovet er størst og der vi er best egnet til å hjelpe. Vi prioriterer våre oppgaver etter følgende kriterier (Røde Kors-vurderingen):

- Det skal foreligge et udekket behov hos mennesker i sårbare livssituasjoner
- Aktiviteten følger naturlig av vårt oppdrag og er i henhold til våre prinsipper
- Behovene er ikke dekket av andre med bedre kompetanse eller mer naturlig forankring
- Røde Kors har kompetanse og ressurser til å utføre oppgaven

Besøktjenesten

Illustrasjonsbilde. Foto: Olav Saltbones/Røde Kors.

«Den beste medisinen for et menneske er et annet menneske.»

- Jens Meinich,
stifter av Røde Kors Besøktjeneste.

Røde Kors Besøktjeneste ble etablert i Norge i 1949. Besøktjenesten er i dag den største omsorgsaktiviteten i Røde Kors med omkring 7000 frivillige besøksvenner (2015) som bidrar for et sted over 12 000 deltakere. Besøktjenesten er også til stede på over 700 sykehjem. I alle de 19 fylkene er besøksvenner til hjelp og støtte for personer med behov for hjelp til sosial inkludering.

Besøktjenesten bidrar for stadig flere personer og sårbare grupper med behov. Tjenesten har i økende grad samarbeid med lokale myndigheter og andre organisasjoner. De senere årene har det vært en spredning og utvikling av besøktjenesten, i takt med behovene i samfunnet.

Besøktjenesten er drevet av lokale initiativ og behov. Dette er dens fremste styrke utover det frivillige

engasjementet; at lokale krefter identifiserer behov og lager tilpassede tilbud, med veiledning og støtte fra fagligpersoner og sentrale ledd. Det gir et stort mangfold av tilbud og tilnærminger innen rammene av Røde Kors' prinsipper og kvalitetskrav. I tillegg til hjemmebesøk og besøk på sykehjem, organiseres turer og trim, sittedans, møter med barn og unge, forskjellige sosiale arrangementer og annet.

Røde Kors Seniorsatsing

Organisasjonen vurderer kontinuerlig behov i befolkningen på nasjonalt og lokalt nivå. En slik vurdering har ført til en satsing på seniorfeltet. Seniorsatsingen skal bidra til at Røde Kors tar nødvendig ansvar for omsorg og folkehelse i en voksende eldrebefolkning - i dag og i fremtiden.

Målsettingen med seniorsatsingen er å ruste Røde Kors til både å ivareta omsorgsbehov hos et økende antall ensomme og sårbare eldre og til å sørge for aktivitet og sosial deltakelse hos øvrige eldre. Samtidig vil et fokus på eldre som ressurser gjøre omsorgsbyrden for yngre mennesker mindre. Seniorsatsingen har et livsløpsperspektiv og er et uttrykk for generasjons-solidaritet.

Samarbeidspartnere

Røde Kors Besøktjeneste mottar flere typer tilskudd fra Helsedirektoratet. Disse tilskuddene gjør det mulig for tjenesten å være en sterk, innovativ og fleksibel aktør innen omsorgsfeltet. Andre gode samarbeidspartnere er Gjensidigestiftelsen, Eukanuba, Tine og Telenor. I tillegg mottar Røde Kors' lokalforeninger støtte fra forskjellige typer legater og fond. I det daglige er ofte kommunene gode støttespillere. Den fremste innsatsen blir imidlertid gjort av enkeltpersonene i besøktjenesten: De frivillige som i det stille bidrar for å gjøre livet lettere for så mange.

Tiltak

En-til-en hjemmebesøk hos ensomme er selve stammen i Besøktjenesten. For mange er ensomheten tung å bære. En kopp kaffe og en prat med en besøksvenn en gang i uken kan bety enormt mye. Å bli sett og hørt er et grunnleggende behov. Besøksvennene gir nærhet og livsglede.

Tilværelsen på sykehjem kan være monoton. Ofte er beboerne preget av de har mistet mange mennesker rundt seg og av at de har fått dårligere helse. Røde Kors er til stede på over 700 sykehjem med forskjellige typer aktiviteter, som bingo, sittedans, rusle- eller trilleturer, kafékvelder, høytidsmarkeringer med mer. For mange er disse aktivitetene svært kjærkomne lyspunkt i hverdagen.

Sammen med Den Norske Turistforening (DNT) arrangerer Røde Kors turgrupper for eldre og andre med behov for tilrettelagte rusleturer i nærmiljøet. Røde Kors bidrar gjennom flere prosjekter til å gjøre en digital alderdom tilgjengelig for flest mulig, gjennom blant annet kurs og opplæring. Over hele landet arrangeres det kulturarrangementer, trim og mange forskjellige typer utflukter, og det blir organisert kafeer og møteplasser.

I stadig større grad arbeider Røde Kors med å skape møteplasser mellom kulturer og generasjoner. Dette gjør vi både gjennom å bringe ulike grupper deltagere sammen, men også gjennom å legge til rette for at flest mulig kan være frivillige. I Lyngdal besøker for eksempel ungdom eldre på sykehjem gjennom Besøktjenesten, mens Besøktjenesten i Alta bidrar for aleneboende ungdom.

Besøksvennen Carina Thorbjørdsdatter Iversen og Nommin i aksjon. Foto: Margrethe Nordby.

I 2015 har Røde Kors Besøktjeneste hatt et forprosjekt for ensomme døende: Våketjeneste. Ingen skal måtte dø alene. Røde Kors vil bidra til at et menneske kan være til stede, i den kanskje aller mest sårbare tiden i ens liv.

På kort tid har tiltaket Besøksvenn med hund etablert seg som et av de mest populære og kraftigst voksende omsorgstilbudet i Røde Kors. Over 500 hunder er i dag kurset og godkjent for tjeneste, og bringer med seg fantastisk mye glede og engasjement. Hundekvipasjene drar til sykehjem, på hjemmebesøk, i fengsler, på skoler og andre steder der det er spesielt behov for lek og nærhet.

Det er godt med en klem for både menneske og hund.

Nettverksarbeid

Illustrasjonsbilde. Foto: Paal Audestad.

Røde Kors Nettverksarbeid er rettet mot mennesker som opplever å stå utenfor sosiale nettverk og som ønsker bistand for å bli inkludert. Nettverksarbeidet har i første omgang valgt å rette innsatsen mot mennesker som sliter med rus og psykiske helseproblemer, og mot løslatte etter soning/gjennomført straff og deres pårørende.

Røde Kors opplever, i møtet med målgruppene, at godt kosthold, god fysisk form, ordnet økonomi og fritidsinteresser er forutsetninger som de aller fleste av våre deltakere omtaler som viktige for å kunne delta i det offentlige rom og bli inkludert i samfunnet. Det er på fritiden at ensomhet og utenforskap oppleves som sterkest. Å skaffe seg én eller flere fritidssysler er derfor en av de viktigste målsettingene for våre deltakere.

Hensikten med alle aktiviteter innen Røde Kors Nettverksarbeid er å motvirke ensomhet, sosialt utenforskap og stimulere til sosial inkludering. Å fokusere på både fysisk og psykisk helse er her avgjørende. Røde Kors satser derfor mye på å organisere et mangfold av aktiviteter innenfor Nettverksarbeidet. Tiltak og aktiviteter tilpasses lokale forhold og behov. Noen steder tilbyr aktiviteter hver dag og de fleste steder tilbyr aktiviteter flere ganger i uken, året rundt. I tillegg kommer turer og andre fellesarrangement.

Tilbakemeldinger fra deltakerne innenfor nettverksarbeidet viser at Røde Kors spiller en viktig rolle, og at tilbudet bidrar til å dekke sentrale behov i livene deres. Deltakerne uttrykker at terskelen for å delta i aktiviteter på fritiden senkes når det er frivillige som bistår, og når kostnaden er lav eller fraværende. De understreker også betydningen av at dag-til-dag-aktivitetene inngår i et mer langsiktig perspektiv som handler om å bygge seg opp igjen sosialt etter et liv i rus, med psykiske helseproblemer eller etter endt soning i fengsel/gjennomført straff.

Samarbeidspartnere

Røde Kors har også i 2015 stimulert til godt samarbeid med offentlige etater, andre frivillige organisasjoner og næringsliv, både nasjonalt, regionalt og lokalt. Samarbeidet er både praktisk, faglig og økonomisk. Røde Kors legger stor vekt på å samarbeide med kommunene og andre aktører i lokalmiljøer. Tett samarbeid er en styrke, spesielt når det gjelder å nå deltakere med størst behov. Årsrapportene fra våre Røde Kors-distrikter viser tette samarbeid med en rekke ulike aktører lokalt.

Røde Kors fortsetter arbeidet med å finne gode samarbeidssallianser som kan bidra til å nå flest mulig, best mulig.

Røde Kors takker for at Helsedirektoratet ser verdien i Røde Kors Nettverksarbeid og har gitt tilskudd på over fire millioner kroner. Dette har gitt Røde Kors mulighet til å fortsette den nasjonale satsningen og øke omfanget også i 2015.

I tillegg ønsker vi å takke alle de offentlige etater, næringslivspartnere, stiftelser, fond, legater og private givere som støttet våre lokale aktiviteter.

Tiltak

Det er deltakeres behov som er utgangspunktet for alle aktivitetene innenfor nettverksarbeidet. Mens noen trenger hjelp til å utvikle sosial kompetanse, står andre helt alene og utenfor sosiale nettverk. Andre igjen har mange bekjente, men blir hindret i å ta kontakt med dem på grunn av sosial angst. Aktivitetene er derfor alltid tilrettelagt ut fra behov, ikke ut fra diagnose eller hvilken «bås» deltakerne kan plasseres i.

Nettverksarbeidet har også i 2015 fokusert på aktiviteter som foregår i offentlige rom, fordi det er deltakelsen her mange deltakere ønsker å mestre. Samtlige aktiviteter tar utgangspunkt i hva deltakerne og de frivillige selv melder inn av interesse. Nettverksarbeidet er organisert på to ulike måter; enten som én-til-én-oppfølging, eller som fellesaktiviteter og sosiale møteplasser.

Gjennom året har vi hatt en jevn økning deltakere og frivillige. Fra lokalforeningene og distriktene rapporteres det om at tilbudet er blitt bedre kjent, godt lokalt samarbeid, dyktige lokale tilretteleggere i kombinasjon med at møteplasser og kafédrift trekker flere til aktivitetene. Økningen i frivilligmassen forklares med målrettet rekruttering og hensiktsmessig drift og tilrettelegging lokalt. Hovedforklaringen er nok at Røde Kors, som livssynsnytral humanitær organisasjon, basert på frivillighet, har opparbeidet seg et godt rykte innenfor rus- og psykisk helsefeltet. Bred interesse for Røde Kors Nettverksarbeid gjør også at deltakere kommer tilreisende til aktiviteter som tilbys i nærkommunene.

Røde Kors Nettverksarbeid har aktivisert ca. 4000 deltakere og engasjert ca. 500 frivillige i 2015. Røde Kors Nettverksarbeid hadde aktiviteter på omlag 60 ulike steder i 2015.

Én-til-én-oppfølging

En deltaker blir «koblet» med en frivillig i en kortere eller lengre periode, gjerne knyttet til en konkret aktivitet. Den frivillige kan også fungere som en familievenn og være med på aktiviteter med hele familien, som å gå på tur med mor eller far, ta med sønnen på fotballtrening, være en samtalepartner og så videre.

Fellesaktiviteter og sosiale møteplasser

Nettverksarbeidet har ulike typer fellesaktiviteter; både uformelle møtesteder for deltakerne og mer organiserte aktiviteter. Flere og flere av disse er også åpne for alle, slik at muligheten for å utvide nettverket er til stede. Fellesturer og arrangementer for deltakere og frivillige og/eller for deltakernes barn og familier, er andre eksempler på aktiviteter som er svært populære. Flere steder samarbeider Nettverksarbeidet med andre grupper og lag, som for eksempel en idrettsklubb eller et sangkor. Nettverksarbeidet har som et delmål å bidra til at deltakere kobles opp mot andre aktiviteter i lokalsamfunnet, utenfor Røde Kors.

Vår erfaring er at gjennom aktiviteter, trygge møteplasser og trygge relasjoner kan godt endringsarbeid skje. Det er viktig å poengtere at tid og langsiktighet er viktige faktorer i dette arbeidet. Livsendringer krever tid, utholdenhet og opprettholdelse av motivasjon, noe Nettverksarbeidet kan bistå med. Røde Kors erfarer at deltakerne gradvis opplever mestring over flere aspekter i eget liv.

Brukermedvirkning

Alle distrikter med Nettverksarbeid har utviklet serviceerklæring og plan for brukermedvirkning. Alt som gjøres i Nettverksarbeidet er basert på deltakeres behov og ønsker. Flere distrikter og lokalforeninger rapporterer at flere av de mest aktive og lojale frivillige begynte som deltakere med mye «tung bagasje», men at de nå står oppreist og støtter andre som har vært i lignende situasjoner som seg selv. Dette skaper stor opplevelse av mestring og er samtidig en motivasjonsfaktor for nye deltakere.

Illustrasjonsbilde. Foto: Paal Audestad.

Nettverk etter soning

Overgangen fra fengsel til frihet kan være hard og brutal. Blant den gruppen som kalles «gjengangere» sliter mange med psykiske problemer og rus, og det sosiale nettverket er ofte lite. Gjennom Nettverk etter soning (NES) får den løslatte hjelp til å etablere nye sosiale nettverk etter gjennomført straff. Den frivillige er en samtalepartner og støttespiller i en overgangsfase på vei inn i normalsamfunnet. Målet med Nettverk etter soning er å forhindre tilbakefall og sosial isolering.

Nettverk etter soning er en del av Røde Kors sitt generelle nettverksarbeid og startet som et pilotprosjekt i Oslo Røde Kors i 2004. Nettverk etter soning i Oslo er i dag et viktig tilbakeføringstiltak, med om lag 300 deltakere og 150 frivillige som har deltatt og bidratt i 2015. Stavanger og Bergen har i løpet av 2015 fått til flere koblinger, og er godt i gang med sitt Nettverk etter soning-prosjekt. Møre og Romsdal og Østfold er i gang med å opparbeide seg en større aktivitet. Sør-Trøndelag har også etablert et Nettverk etter soning-tilbud i løpet av 2015.

«Jeg kjenner ingen som ikke er kriminelle. Jeg trenger å bli kjent med noen som har helt vanlig livserfaring»

- straffedømt mann

Visitortjenesten

Utsikten fra en celle i Oslo fengsel.

«Det er troverdighet vi driver med. Vi kommer dit som et medlemmenneske, ubetalt og uavhengig av rettsvesenet. Det er den tilliten Røde Kors har som gjør at vi får den gode samtalen.»

- Per Loennechen, visitor i Røde Kors.

Visitorer fra Røde Kors besøker innsatte i fengsel etter ønske fra den innsatte selv. Visitorene skal være til støtte for innsatte som trenger noen å snakke med. Ensomheten bak murene kan være vanskelig. Jevnlige besøk er derfor ofte et kjærkomment tilskudd i fengselshverdagen. For mange innsatte er dette den eneste regelmessige kontakten de har med verden utenfor murene. Kjernen i visitortjenesten er den fortrolige samtalen. Visitorene bidrar til at fengselshverdagen blir litt lysere for den innsatte. Visitoren representerer et «vindu ut mot verden». Røde Kors er en upartisk organisasjon som besøker alle typer innsatte, uansett politisk syn, type lovbrudd, kjønn, rase og tro.

Pr. 31.12.2015 var det visitorutvalg og visitorer ved 33 av Norges 42 fengsler (overgangsboliger er ikke medregnet). Ved Verdal fengsel har Røde Kors aktiviteter for innsatte, men tilbudet klassifiseres ikke som visitortjeneste. Røde Kors hadde i 2015 hele 450 aktive visitorer som gjennomførte til sammen ca. 5500 besøk. I tillegg til en-til-en-besøk på cella, arrangerer Visitortjenesten en hel rekke fellesarrangementer i løpet av et år, som for eksempel bingo-kvelder, pizzatreff, vårfester og sommerfester, ved de lokale anstaltene.

Samarbeidspartnere

Røde Kors samarbeider med Kriminalomsorgsdirektoratet sentralt og det enkelte fengsel lokalt. Visitortilbudet finnes i alle landets fylker.

Region Øst:

Bredtveit, Indre Østfold (avdeling Eidsberg og avdeling Trøgstad), Halden, Oslo, Ravneberget, Sarpsborg, Gjøvik, Hamar, Ila, Kongsvinger, Ullersmo, Drammen, Nordre Vestfold (avdeling Horten og Hof), Søndre Vestfold (avdeling Berg og Larvik), Ringerike, Sandefjord, Sem, Bastøy og Skien fengsel.

Region Sørvest:

Arendal, Haugesund, Kristiansand, Evje, Stavanger, Sandeid og Åna fengsel.

Region Vest:

Bergen, Hustad, Vik og Ålesund fengsel.

Region Nord:

Bodø, Tromsø, Trondheim, Mosjøen og Vadsø fengsel.

Tiltak

Røde Kors ønsker å prioritere de mest sårbare innsatte.

1. De som sitter på varetekt og isolasjon. Røde Kors er spesielt oppmerksom på varetektsinnsatte ilagt restriksjoner. Norge har 3800 soningsplasser, og nesten en tredjedel benyttes til varetekt. Dette er et høyt tall. Det er tverrpolitisk enighet om, og et uttalt ønske fra statsadvokaten, at Røde Kors skal prioritere varetekt og innsatte som soner særlig isolert.
2. Forvaringsdømte. Forvaringsdømte som soner for særlige grove lovbrudd skal prioriteres. Det å ikke vite når eller om man slipper ut er en stor psykisk belastning. Røde Kors vurderer det som viktig at forvaringsdømte får regelmessig besøk.
3. Utenlandske innsatte. Over 120 nasjonaliteter er til en hver tid representert i norske fengsler. De siste fem årene har det vært store endringer i innsattebefolkningen. Fengselet er en kulturell smeltedigel, og i mange tilfeller kan språket isolere og gjøre fengselshverdagen ekstra tung. Visitortjenesten ønsker å nå de innsatte som ikke snakker norsk.
4. Psykisk syke innsatte. Det finnes mange innsatte med store psykiske problemer. Det å ha en nøytral og god samtalepartner er ekstra viktig for denne gruppa med innsatte.
5. Unge førstegangs sonere. For unge lovbyrtere kan ringvirkninger av fengselsopphold være spesielt ødeleggende, og fengselkulturen kan virke sterkt negativt. Å få rutinemessig besøk av trygge voksne kan ha stor betydning.

Frivillighet

Den frivillige dimensjonen er helt sentral for de innsatte. Å bli prioritert av en som ikke får betalt, er for mange en bekreftelse på likeverd og respekt. Flere innsatte har uttrykt at besøkene fra visitorene har vært med på å gi dem en opplevelse av verdighet. Som en innsatt har formulert det: «Jeg vet at visitoren ikke kommer hit av noen annen grunn enn at hun har lyst til å hjelpe meg. Det er nesten for godt til å være sant.» For å gjennomføre denne tjenesten, er vi helt avhengig av mange og gode mennesker som ønsker å gjøre en innsats over tid. Mange av våre visitorer har besøkt samme innsatte annen hver uke over mange år. Dette er en humanitær innsats som det står stor respekt av.

Visitortjenesten går ofte under benevnelsen «den usynlige tjenesten» fordi den finner sted innenfor murene, inne på cella, og er et møte mellom to mennesker alene. I tillegg til dette er visitorene underlagt en svært streng taushetsplikt. Det betyr at denne formen for frivillig arbeid kanskje ikke synes så godt utad i samfunnet, men det er ingen tvil om at tjenesten yter et betydelig humanitært bidrag. Visitortjenesten er en av de viktigste aktivitetene i Røde Kors, er godt synlig internt i vår egen organisasjon og treffer midt i vårt eget verdigrunnlag. Å være visitor kan være meget krevende, men det gir også mye tilbake å være frivillig i denne tjenesten.

Avdeling A, Oslo fengsel.

Vitnestøtte

«Tre av 10 vitner vegrer seg for å møte i domstolen.»

- Domstoladministrasjonens vitneundersøkelse 2012

Målet med å gi et tilbud om vitnestøtte er at vitner skal kunne føle seg tryggere. I tillegg er det avgjørende at de forstår sin rolle som vitne, slik at de kan avgi klare og korrekte forklaringer under rettsaken.

Aktiviteten ble evaluert av Domstoladministrasjonen i 2011. En av hovedkonklusjonene er at Røde Kors' vitnestøtter, med sin medmenneskelige støtte og bistand, spiller en viktig rolle for landets domstoler.

Erfaringene fra arbeidet med vitnestøttevirksomheten så langt tilsier at Røde Kors' tilstedeværelse i domstolene har hatt en svært positiv effekt og bidrar til at vitnene føler seg tryggere og bedre ivaretatt.

Vitner er svært viktige for rettssikkerheten i samfunnet. Rettshåndhevelse er avhengig av at vitner stiller i retten. Dersom vitner ikke kommer og forteller hva de har opplevd, kan uskyldige bli dømt og skyldige gå fri.

Årlig møter om lag 70 000 vitner for norske domstoler. For mange er det å vitne en ukjent og ofte skremmende situasjon. En undersøkelse gjennomført av Domstoladministrasjonen (DA) i 2012 viser at fire av ti vitner er nervøse for å vitne. De som gruer seg mest og er mest nervøse, er fornærmede i straffesaker, tett fulgt av venner av fornærmede og venner og familie av tiltalte. Undersøkelsen viser videre at vitnestøtte er spesielt viktig for sårbare vitner. Vitnestøtteordningen benyttes i størst grad av de yngste vitnene (16-25 år), de mest nervøse vitnene og de som vitner for første og andre gang.

I 2015 fikk 10.500 vitner Vitnestøtte.

Samarbeidspartnere

Samarbeidet mellom Domstoladministrasjonen og Røde Kors ble formalisert i en intensjonsavtale i 2007. Avtalen ble videreført gjennom en ny samarbeidsavtale i 2013. I avtalen heter det blant annet at inngåelse av lokale samarbeidsavtaler mellom lokale tingretter og respektive Røde Kors-lokalforeninger skal gjennomføres «der slikt samarbeid er formålstjenlig». Dette innebærer at vitnestøttevirksomheten skal utøves lokalt, av lokale frivillige, og at det er opp til den enkelte Røde Kors-lokalforening å vurdere hvorvidt de har kapasitet og forutsetninger til å påta seg forpliktelsene som en slik aktivitet innebærer.

Foruten Høyesterett, har vi i Norge i dag seks lagmannsretter og 66 tingretter.

Flere land melder nå interesse for å lære av norske erfaringer med vitnestøtte. I 2015 var det særlig samarbeid med Polen og Litauen som stod i fokus – i regi av Domstoladministrasjonen. Sigrid Bellamy og Kelly Solem Young, frivillige vitnestøtter fra Oslo Røde Kors, har en nøkkelrolle i samarbeidet med Polen og Litauen.

Tiltak

41 av norske domstoler kan i dag tilby vitnestøtte. Med unntak av fire vitnestøtteordninger, har alle et samarbeid med Røde Kors.

Det er et langsiktig mål at det skal tilbys vitnestøtte i alle domstoler med vitner i Norge. I 2015 benyttet 10500 vitner tilbudet om vitnestøtte.

Per 31.12.2015 hadde domstolene 363 aktive vitnestøtter. Aktiviteten foregår kun på dagtid og vaktene er hele eller halve dager.

Vitnestøttene må kunne snakke og forstå norsk, og være over 18 år. Det er en fordel at vitnestøttene i en domstol har spredning i alder, og gjerne represente-

«Vitnestøtten i saken var utrolig støttende! Klarte å roe ned før man måtte i vitneboksen.»

- Vitne

rer ulik bakgrunn både yrkesmessig og sosialt, og at det også er en viss spredning når det gjelder etnisk bakgrunn.

Vitnestøttene kan ikke være ansatt i domstolene, politiet eller Kriminalomsorgen. De kan heller ikke ha andre roller i domstolene, for eksempel som meddommere. De kan selvsagt gjerne tidligere hatt arbeid innen de nevnte etater. Det forutsettes at vitnestøtter er ustraffet.

Alle frivillige som utøver vitnestøttevirksomhet har blitt godkjent av den respektive domstol gjennom

intervju og klarering fra domstolen. De har også signert Røde Kors og domstolens etikk- og taushetserklæring, og gjennomført Røde Kors' kurs i vitnestøttevirksomhet før oppstart.

For å sikre at Røde Kors' vitnestøtter utfører aktiviteten i tråd med målsettingen, er det utarbeidet bestemmelser for vitnestøttene som beskriver de frivilliges rolle mer spesifikt. Bestemmelsene vektlegger særlig at «vitnestøtten er nøytral og upartisk, og gir hverken råd som angår saksforholdet eller tar stilling til saken».

«Vitner som har benyttet vitnestøtte gir vitnestøtten aller best score av alle aktører i domstolen, med 90 av 100 mulige poeng.»

- Domstoladministrasjonens vitneundersøkelse 2012

Illustrasjonsbilde. Foto: Sigve Aspelund.

Røde Kors

Postboks 1 Grønland, 0133 Oslo
Hausmanns gate 7, 0186 Oslo
Telefon 22 05 40 00 | Telefaks 22 05 40 40
www.rodekors.no